

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Бордюг Наталії Сергіївни
на дисертаційне дослідження **Літвінкової Тетяни Вячеславівни**
«Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів
соціокультурної діяльності у професійній підготовці»,
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей науки

Соціальне й освітнє значення рецензованої дисертації Т.В. Літвінкової полягає в нагальній необхідності дослідження формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці.

Для України особливо актуальним є питання якості та безпеки життя. Результати соціально-економічних трансформацій в соціальній, економічній, науково-технічній, освітній сферах залежать від системоутворюючих чинників формування здорового способу життя особистості, гармонії фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я особистості.

Ознайомлення з результатами проведеного здобувачкою всебічного аналізу наукової літератури, загальних питань у сфері професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності виявлені нею суперечності, а саме між: цивілізаційними потребами забезпечення збереження соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності нової генерації та неусвідомленням ними його вагомості та значущості для успішної професійної діяльності; необхідністю посилення соціальної здоров'язбережувальної компоненти у змісті вищої освіти студентів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» та відсутністю педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці; об'єктивною доцільністю формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД в умовах дуальної форми навчання та відсутністю необхідного науково-методичного забезпечення їх професійної підготовки у закладах вищої освіти; рівнем розвитку мотивації до здоров'язбереження здобувачів вищої освіти та його важливим соціальним

значенням для самореалізації та самоменеджменту з урахуванням потреб майбутньої професійної діяльності.

Дисертацію виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку».

Концептуальні засади дослідження ґрунтуються на положеннях нормативних документів, зокрема Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2025 років (2014); Національної стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року (2016); Концепції розвитку системи громадського здоров'я (2016) та ін.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Аналіз наукової літератури, періодичних видань, нормативних документів дозволив окреслити теоретичну основу дослідження, визначити логіку побудови, яку відображено у структурі роботи: змісті її розділів, висновків та рекомендаціях.

Понятійне поле дослідження в цілому продумане й представлено коректно, що зумовило можливість оптимального визначення стратегії наукового пошуку, а також її ефективного реалізації.

Одержанню достовірних та обґрунтованих результатів сприяло застосування, відповідно до логіки дослідження на різних його етапах, комплексу методів: *теоретичні*: комплексного, системного та інтеграційного аналізу соціальної, філософської, педагогічної, психологічної, правової літератури, концептуально-порівняльного аналізу досвіду професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності – з метою аналізу розробленості проблеми формування їх соціального здоров'я у професійній підготовці; системно-структурного аналізу й синтезу – для теоретичного обґрунтування сутності та структурних компонентів соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності; класифікації – з метою визначення критеріїв, показників та характеристики рівнів сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності; моделювання – для розроблення моделі формування соціального здоров'я

майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці з навчально-методичним супроводом; узагальнення та синтез – для наукового обґрунтування педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці; *емпіричні*: анкетування, опитування, бесіда, спостереження, тестування, педагогічний експеримент, узагальнення практичного досвіду науковців та освітян – з метою експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці; *статистичні*: математичні методи обробки і статистичного аналізу одержаних даних для перевірки достовірності результатів дослідження.

Структура рецензованої роботи є логічною, відповідає обраному напрямку наукового пошуку, дозволяє не лише простежити послідовність розв'язання поставлених завдань, але й засвідчує виважений підхід автора до окресленої проблеми. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту роботи відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

У вступі чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено основні суперечності, мету, завдання, об'єкт, предмет, представлено положення наукової новизни, практичне значення роботи, особистий внесок автора, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дисертації у практику.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у процесі професійної підготовки» на основі методологічного аналізу робіт учених встановлено основні наукові напрями методичного базису, функціональні, структурні особливості превалюючих дефініцій дослідження проблеми формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці; з'ясовано структуру, зміст та функції процесу формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці.

Проаналізовано категоріально-понятійний апарат проблеми дослідження та уточнено сутність понять «соціальне здоров'я майбутнього менеджера соціокультурної діяльності» та «формування соціального здоров'я

майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці». Особливої уваги заслуговує комплекс підходів, прийомів, функцій, орієнтованих на специфіку змісту галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

У другому розділі «Педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці» науково обґрунтовано педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці, розроблено модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці, що візуалізує цільовий (соціальне замовлення, мета, завдання), теоретико-методологічний (методологічні підходи, принципи та функції), змістовно-процесуальний (форми, методи, засоби, змістове наповнення інтегративних курсів програм практик та стажування, освітні технології соціального виміру та соціо-здоров'язберезувальні технології), діагностико-результативний (структурні компоненти, показники, критерії та рівні сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності) блоки. Результатом є позитивна динаміка сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці» розкрито методику організації і проведення дослідно-експериментальної перевірки результативності визначених педагогічних умов; представлено результати дослідно-експериментальної перевірки методики формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності; сформульовано висновки експериментальної доведеності достовірності наукових результатів.

Педагогічний експеримент сприяв вирішенню основного завдання дослідження, досягненню релевантної результативності освітнього процесу досягнення позитивної динаміки встановлення сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці та ефективності моделі формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці за дуальною формою навчання.

Матеріали дисертаційного дослідження належним чином структуровані, що відображено у змісті роботи. Висновки до розділів та загальні висновки є обґрунтованими й достовірними, логічно пов'язані з процесом поступового розв'язання завдань та реалізації мети дослідження.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження

Щодо новизни результатів проведеного дослідження варто констатувати, що дисертанткою вперше науково обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці; *розроблено* модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці; *уточнено* сутність поняття та структурні компоненти «формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності» та «соціальне здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності».

Дисертанткою *удосконалено* критерії, показники та рівні сформованості соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності; розроблено навчально-методичний супровід формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці.

Подальшого розвитку набули зміст, форми, методи та засоби формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів СКД у професійній підготовці; положення про організацію аудиторного та позааудиторного освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Дисертаційне дослідження Літвінової Тетяни Вячеславівни характеризується достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку. Достовірність отриманих результатів забезпечена ґрунтовним аналізом значного обсягу інформаційних джерел, доцільно вибраними й використаними методами дослідження, репрезентативністю вибірки, підтверджена апробацією на наукових конференціях різного рівня, математично-статистичною інтерпретацією кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

4. Практичне значення і впровадження результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні навчально-методичного супроводу, який включає: оновлений зміст модулів інтегративних курсів («Вступ до спеціальності», «Культурологія», «Соціальна екологія», «Екологія людини», «Професійна педагогіка», «Безпека життєдіяльності», «Вікова фізіологія та валеологія», «Соціокультурний менеджмент», «Рекреалогія», «Управління соціокультурними формами організації професійної підготовки»); програми навчально-ознайомчої, педагогічної, інституційної, волонтерської, патронатної, семантико-функціональної та технологічної практик; програми стажування з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних чинників, які впливають на ефективність здорового способу життя особистості, її саморозвитку та самовдосконалення, що забезпечують формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Основні положення дослідження можуть бути використані для широкого спектра спеціальностей з метою вдосконалення рівня сформованості соціального здоров'я у професійній підготовці майбутніх фахівців, а також у післядипломній освіті для підвищення кваліфікації менеджерів соціокультурної діяльності.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес: Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Рівненського державного гуманітарного університету, Національного транспортного університету, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

Структура, будова, зміст, результати дослідження, основні висновки, що викладені в авторефераті відображають ключові позиції дисертації. Основні наукові положення дисертації Т.В. Літвіноювою повною мірою висвітлено у 12 наукових публікаціях автора, серед яких: 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому періодичному зарубіжному виданні, 3 праці апробаційного характеру, 4 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

6. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Структурна побудова, зміст, результати роботи, загальні висновки, що викладені у авторефераті, у повному обсязі відповідають та відображають основні положення дисертації.

7. Дискусійні положення та зауваження по роботі

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити такі дискусійні положення та побажання:

1. На наш погляд, у першому розділі варто було б приділити більшу увагу аналізу нормативно-правових документів, що регламентують необхідність збереження та зміцнення здоров'язбережувального потенціалу населення, створення умов для культивування здорового способу життя, а не обмежитися їх переліком.

2. Недоцільним є висвітлення методологічних підходів, структурних компонентів формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціально-культурної діяльності у розділі 1.2, під час аналізу основних понять дисертаційного дослідження. Вважаємо, що цей аспект є доцільно розкрити у розділі 2.3 «Модель формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці».

3. У розділі 2 дисертації, автором зазначено цінність соціального здоров'я як складової трансверсальних компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, що потребує, на наш погляд, окремих науково-доведених коментарів.

4. Варто зауважити, що під час вибору рівнів сформованості соціального здоров'я виділено конативний (поведінковий), як вищий рівень, середній та достатній. Проте середній та достатній рівні тільки частково відображають поведінкові аспекти показників сформованості соціального здоров'я. Тому варто було більш широко обґрунтувати саме ці аспекти під час характеристики кожного рівня.

5. Варто зазначити, що у дисертації є не до кінця обґрунтованим вибір етапів педагогічного експерименту, а саме формуально-моніторингового етапу, оскільки спостереження має бути на початку експерименту.

6. Дисертаційне дослідження пронизано міждисциплінарним підходом, на жаль, у вступі до дисертації та у висновках не виокремлено і не зазначено.

Хоча автор неодноразово зазначає: «Саме міждисциплінарний підхід уможливорює забезпечення формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній діяльності».

Висловлені зауваження та побажання спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

8. Загальні висновки і оцінка дисертації

З огляду на актуальність дослідження, зміст і цінність отриманих результатів, важливість і новизну теоретичних й практичних висновків, дисертаційна робота на тему **«Формування соціального здоров'я майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у професійній підготовці»** є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Автореферат дисертації детально відображає зміст та структуру дисертації, висвітлює основні ідеї та здобутки дослідника.

Дослідження відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.), а також паспорту спеціальності. **ЛІТВІНОВА ТЕТЯНА ВЯЧЕСЛАВІВНА** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук, доцент,
директор комунального закладу
позашкільної освіти
«Обласний еколого-натуралістичний центр»
Житомирської обласної ради

Бордюг Н.С.